

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ**

**ПЕДАГОГІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНОГО
СЕРЕДОВИЩА В РОБОТІ З РІЗНИМИ
СОЦІАЛЬНИМИ СУБ'ЄКТАМИ**

**МАТЕРІАЛИ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
22 ЛИСТОПАДА 2016 РОКУ**

Затверджено редакційно-видавничою
радою Харківського національного
педагогічного університету
імені Г.С. Сковороди
протокол № від р.

ХАРКІВ – 2016

студентів до збереження фізичного, психічного, соціального та духовного здоров'я у різних ситуаціях; створення інтерактивного освітньо-оздоровчого середовища; організації соціально-педагогічного супроводу здоров'язберігаючої діяльності майбутніх соціальних педагогів і соціальних працівників. Формування здоров'язберігаючої компетентності студентів у умовах професійної підготовки до роботи в соціальній сфері можна розглядати як педагогічну систему відкритого типу, яка характеризується варіативністю (змінюється відповідно до соціального замовлення суспільства), інноваційністю (впровадження різноманітних здоров'язберігаючих форм, методів), соціальною інтегрованістю.

Василенко О.М.

кандидат педагогічних наук, доцент,
докторант кафедри теорії і методики професійної освіти,
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПРАЦІВНИКІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ДО СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ДІТЕЙ У МІКРОСЕРЕДОВИЩІ

Підготовка майбутніх працівників соціальної сфери до соціально-педагогічної діяльності з дітьми передусім пов'язана з потребою держави у забезпеченні готовності соціальних педагогів, соціальних робітників виконувати передбачені суспільством професійні функції, що пов'язано із створюванням в соціальному середовищі, мікросередовищі умов для соціалізації та благополуччя дітей.

Розвиток соціальної відповідальності у дітей обумовлена особливою роллю працівника соціальної сфери щодо формування моральних, загальнолюдських цінностей, виконувати рольові обов'язки та звітувати за власні дії на основі активізації внутрішніх зусиль у дітей в умовах мікросередовища (сім'я, однолітки, друзі, загальноосвітній заклад). Однак, аналіз сучасних досліджень з професійної підготовки майбутнього фахівця соціальної сфери (С. Вайнола, М. Васильєва, Г. Васянович, І. Галатир, О. Гомонюк, О. Карпенко, Н. Максимовська, А. Рижанова, О. Хендрик) довів, що найбільш повному розкриттю професійних компетентностей, індивідуального професійного стилю студентів у розвитку соціальної відповідальності підростаючого покоління сприяє включення соціальної відповідальності у структуру професійно-педагогічної компетентності.

Суть поняття «соціальна відповідальність майбутнього працівника соціальної сфери» розглядаємо як інтегральну професійну якість, що включає в себе усвідомлення суспільної значущості своєї професійної діяльності, чітке знання своїх професійних функцій, володіння вміннями і навичками соціально-педагогічної діяльності, ініціативу, самостійність і творче ставлення до справи, прагнення до самоаналізу і самовдосконалення. Отже, соціальна відповідальність майбутніх працівників соціальної сфери репрезентується

трьома визначальними ознаками: внутрішньою мотивацією, глибокими знаннями, достатніми вміннями соціально-значущих вчинків, дій та адекватною поведінкою. Тому до особливостей формування соціальної відповідальності майбутніх працівників соціальної сфери у професійній підготовці відносимо: формування стійкого особистісного утворення (інтеграція всіх психічних функцій особистості, самоусвідомлення, емоційне ставлення до обов'язку, професійна етика); засвоєння особистістю моральних норм поведінки, перетворення їх у внутрішні регулятори соціально-педагогічної діяльності; охоплення усіх сфер діяльності людей і форм суспільної й індивідуальної свідомості, що має об'єктивну (вимоги суспільства) і суб'єктивну (усвідомлення, почуття обов'язку, совісті) сторони; органічне поєднання внутрішнього (наказ самому собі) і зовнішнього (вимоги до професії) імперативу у професійній діяльності.

Це дозволяє змістовно наповнити компоненти структури соціальної відповідальності майбутніх працівників соціальної сфери. Перший компонент емоційно-мотиваційний містить відповідальне ставлення, що передбачає мотивацію до соціально-педагогічної діяльності та її професійного удосконалення, позитивне емоційне ставлення до виконання професійних обов'язків, гуманістичну спрямованість взаємодії з дітьми. Когнітивно-ціннісний компонент характеризується усвідомленням працівником соціальної сфери нормативних вимог до соціально-педагогічної діяльності та особистостей професіонала соціальної сфери. Поведінковий компонент спрямовано на свідомо професійно-регульовану відповідальну поведінку на основі особистісно-значущих норм, правил; дисциплінованості та професійних вимог. Цей компонент структури соціальної відповідальності майбутніх працівників соціальної сфери включає формування у майбутніх спеціалістів вміння працювати з дітьми, організовувати свою соціально-діяльну діяльність та брати відповідальність на себе за професійні дії, виявляти ініціативу та творчість, приймати обґрунтовані адекватні рішення у складних соціально-педагогічних ситуаціях, відповідати за них, доводити розпочату справу до логічного завершення і досягати при цьому високої результативності та якості роботи з дітьми. Зазначимо, що ефективність сукупності практичних професійних дій щодо розвитку соціальної відповідальності у дітей, їхніх відповідальних вчинків, досягається завдяки добору оптимальних засобів формування відповідальності дітей. Із цією метою необхідно під час проведення занять курсів «Вступ до спеціальності», «Соціальна педагогіка», «Соціальна робота» (1 курс) чітко формулювати цілі професійної підготовки майбутніх працівників соціальної сфери, акцентувати увагу на суспільній значущості цієї професії, важливості розв'язування питань з проблем соціальної відповідальності дітей у мікросередовищі. Під час проведення бесід, дискусій, тренінгів необхідно орієнтувати студентів на формування умінь і навичок особистісної відповідальності у професійній соціально-педагогічній діяльності, а також на корекцію й розвиток мотиваційних, поведінкових установок в саморозвитку соціальної відповідальності. Слід звертати увагу на методи позитивного спілкування зі студентами, мотивації навчання, зміцнення віри в себе.

Змістовне збагачення підготовки майбутнього працівника до розвитку соціальної відповідальності дітей в мікросередовищі необхідно спрямувати на створення системи науково-методичного забезпечення оволодіння студентами знаннями та вміннями організації власної діяльності щодо створення соціально-виховного мікросередовища життєдіяльності з соціально відповідальною поведінкою дітей з урахуванням їхніх особистісних можливостей. Тому у навчальні курси «Соціально-педагогічна робота в закладах освіти» (2 курс), «Менеджмент соціально-педагогічної роботи» (3 курс), «Соціальний супровід сім'ї», «Проектування соціально-виховуючого середовища» (4 курс), «Основи педагогічної деонтології» (5 курс) можна включити теми, зміст яких спрямовано на педагогічне збагачення мікросередовища життєдіяльності дитини, розробку заходів виховання соціально компетентної дитини. Бесіди, тренінгові заняття із застосуванням методів організації діяльності, постановка перспектив, створення ситуації успіху, ціле покладання дозволять покращити студентам власну професійну траєкторію. Тренінгові заняття «Соціальна відповідальність за власні дії в колективі» з метою розкриття внутрішнього професійного потенціалу студентів завдяки участі в міжпрофесійній групі роботи фахівців соціальної сфери (соціальний педагог, соціальний працівник, вихователь, методист, консультант, волонтер, психолог, юрист), які включені у процес соціальної підтримки дитини. Робота в групі, яка побудована на принципі співробітництва, надасть можливість студентам на особистісному рівні зрозуміти відповідальність за власні дії у вихованні дітей, також посилить їхню колективну відповідальність.

Застосовуючи інтерактивний підхід до роботи зі студентами у оволодінні методичними прийомами формування соціальної відповідальності, які є універсальними при формуванні особистісних якостей, робота міждисциплінарної групи може спиратися на такі загальні стратегії: стратегія паралельних дій (координація групою стратегій членів групи); стратегія «поштової скриньки» (обговорення плану роботи групи за ініціативою лідера групи); стратегія прийому і розподілу (вироблення рішення щодо розв'язання проблеми і переадресування плану одному із професіоналів); стратегія прийому, обстеження і розподілу (обстеження ситуації, прийом рішення); стратегія аналізу (аналіз проблеми, вивчення і організація шляхів розв'язання результатів соціально-виховного впливу, рівень задоволення потреб). Також у міжпрофесійній групі студенти можуть оволодіти психолого-педагогічними методиками виховання соціальної відповідальності у дітей.

Таким чином, соціальну відповідальність як інтегровану якість професіонала розглядаємо як базовий компонент та кваліфікаційну вимогу у професійній підготовці майбутніх працівників соціальної сфери. До збагачення професійної підготовки майбутніх працівників соціальної сфери до розвитку соціальної відповідальності дітей у мікросередовищі спрямовано на формування позитивної мотивації студентів до свідомого саморозвитку особистісних потенцій у професійній діяльності з дітьми, формування професійних компетенцій у створенні соціально-виховного мікросередовища

життєдіяльності дитини; опанування методик виховання соціальної відповідальності дітей у різних видах діяльності.

Проведене дослідження дозволило визначити перспективні напрями подальшої розробки проблеми розвитку соціальної відповідальності у дітей в сім'ї, у взаємодії в колективній діяльності з однолітками, які охоплюють зміст, форми та методи розвитку соціальної відповідальності дітей різної вікової категорії в мікросередовищі.

Велигодська Д.В.

керівник дитячого центру розвитку «Простір дружній до дитини»
Благодійна організація «Благодійний фонд «Карітас Харків»

Карнаухова І.В.

вихователь дитячого центру розвитку «Простір дружній до дитини»
Благодійна організація «Благодійний фонд «Карітас Харків»

ПЕДАГОГІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА В РОБОТІ З ДІТЬМИ ВПО В УМОВАХ ЦЕНТРУ ДИТЯЧОГО РОЗВИТКУ «ПРОСТІР ДРУЖНІЙ ДО ДИТИНИ»

В Україні останнім часом відбулися безпрецедентні явища – окупація, тероризм, АТО. Вони мають соціальні наслідки, які призвели до появи великої кількості внутрішньо переміщених осіб та порушень прав людини. Таких громадян України зараз називають внутрішньо переміщеними особами, що підкреслює мотиви їх переміщення – вони вимушені залишати свої домівки, щоб зберегти власне життя та життя близьких. За даними Харківської обласної державної адміністрації, на сьогоднішній день до дитячих садочків м. Харкова прийнято близько 1300 тисяч таких дітей, до загальноосвітніх навчальних закладів - близько 3000 тисяч учнів.

Стають актуальними питання захисту прав дітей з числа сімей вимушених переселенців, створення умов для їх проживання та життєдіяльності в регіонах, де вони тимчасово перебувають. Адже діти з числа вимушених переселенців в наслідок зміни соціального середовища отримали ряд проблем, зокрема: адаптація до нових умов середовища, прогалини в навчанні, проблеми в спілкуванні тощо. У зв'язку з актуальними проблемами виникла необхідність негайних дій законодавчих органів, освітніх установ, психологічних служб, громадських організацій тощо.

Маємо говорити, що в суспільстві на сьогодні є потреба в якісній соціально-педагогічній допомозі дітям вимушених переселенців. Задля вирішення даної проблеми окрім державної допомоги активізувались громадські організації, благодійні фонди, волонтери. Успішним зразком діяльності громадського сектору в Україні стало функціонування дитячих центрів розвитку «Простір дружній до дитини» при «Карітас України», діяльність яких спрямована на надання психологічної допомоги дітям вимушених переселенців. Такі центри - це комфортний простір для їх